

פתרון מטלה 09 — תורת המידה, 80517

2 בינואר 2026

שאלה 1

יהיו (X, \mathcal{A}, ν) מרחב מידה σ -סופי עם הפירוק $X = \bigcup_n X_n$ כאשר $\nu(X_n) < \infty$ ונגדיר

$$\mu(E) := \sum_{n=1}^{\infty} \frac{\nu(E \cap X_n)}{2^n(\nu(X_n) + 1)}$$

בהרצאה הראינו כי μ סופית ו- $\nu \ll \mu$.

סעיף א'

נראה כי μ ו- ν שקולות, כלומר נראה שגם $\nu \ll \mu$.

הוכחה: עלינו להראות שלכל $E \in \mathcal{A}$, $\mu(E) = 0 \implies \nu(E) = 0$.

אז תהיי $A \in \mathcal{A}$ כך שמתקיים $\mu(A) = 0$, כלומר

$$\mu(E) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{\nu(E \cap X_n)}{2^n(\nu(X_n) + 1)} = 0$$

ראשית נבחין שיש לנו סכום של ערכים אי-שליליים ולכן הוא אפס אם ורק אם כל המחוברים הינם אפס, כלומר לכל $n \in \mathbb{N}$

$$\frac{\nu(E \cap X_n)}{2^n(\nu(X_n) + 1)} = 0$$

נשים לב שהמכנה הוא מונוטוני עולה ממש כי $2^n \geq 2^{n-1}$ ובפרט $2^n \geq 2$ לכל $n \in \mathbb{N}$ ונתון כי $\nu(X_n) \geq 0$ אז הדרך היחידה שהשבר שלנו

ייתאפס זה אם ורק אם המונה הוא אפס, כלומר לכל $n \in \mathbb{N}$ צריך להתקיים

$$(\star) \quad \nu(E \cap X_n) = 0$$

ומתקיים אם כך

$$\nu(E) = \nu(E \cap X) \stackrel{\sigma\text{-סופיות}}{=} \nu\left(E \cap \left(\bigcup_{n=1}^{\infty} X_n\right)\right) = \nu\left(\bigcup_{n=1}^{\infty} (E \cap X_n)\right) \stackrel{\text{אדיטיביות המידה}}{=} \sum_{n=1}^{\infty} \nu(E \cap X_n) \stackrel{(\star)}{=} \sum_{n=1}^{\infty} 0 = 0$$

□

כלומר מתקיים $\nu(E) = 0$ ולכן $\nu \ll \mu$ וקיבלנו שהמידות שקולות.

סעיף ב'

נחשב את נגזרות רדון-ניקודים $\frac{d\nu}{d\mu}$, $\frac{d\mu}{d\nu}$.

פתרון: נתחיל מלמצוא את נגזרת רדון-ניקודים $\frac{d\mu}{d\nu}$, כאשר $h = \frac{d\mu}{d\nu}$ היא הפונקציה המדידה היחידה (עד-כדי ν -כמעט תמיד) המקיימת

$$\mu(E) = \int_E h \, d\nu$$

ראשית נשים לב

$$\nu(E \cap X_n) = \int_E \mathbb{1}_{X_n} \, d\nu$$

ולכן

$$\mu(E) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^n(\nu(X_n) + 1)} \cdot \int_E \mathbb{1}_{X_n} \, d\nu = \int_E \underbrace{\sum_{n=1}^{\infty} \frac{\mathbb{1}_{X_n}}{2^n(\nu(X_n) + 1)}}_{:=h} \, d\nu$$

מותר לשנות את סדר האינטגרציה והסכום בגלל שהטור מתכנס בהחלט.

אז מצאנו פונקציה $h = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{\mathbb{1}_{X_n}}{2^n(\nu(X_n) + 1)}$ המקיימת $\mu(E) = \int_E h \, d\nu$ ולכן מיחידות נגזרת רדון-ניקודים נקבל

$$\frac{d\mu}{d\nu}(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{\mathbb{1}_{X_n}(x)}{2^n(\nu(X_n) + 1)}$$

עבור $\frac{d\nu}{d\mu}$ נשתמש בגלל השרשרת שכן המידות שקולות והמרחב σ -סופי

$$\frac{d\nu}{d\mu} = \left(\frac{d\mu}{d\nu}\right)^{-1} = \frac{1}{\frac{d\mu}{d\nu}}$$

ולכן

$$\frac{d\nu}{d\mu}(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \mathbb{1}_{X_n}(x)(2^n(\nu(X_n) + 1))$$

□

שאלה 2

יהי (X, \mathcal{A}, μ) מרחב מידה ותהי $T : X \rightarrow X$ העתקה משמרת מידה (כלומר $\mu = T_*\mu$). נניח כי $f \in L^1$ ונגדיר σ -אלגברה $\text{inv}(T) \subseteq \mathcal{A}$ על-ידי

$$\text{inv}(T) := \{E \mid T^{-1}(E) = E\}$$

נזכיר את ההגדרה של התוחלת המותנית: תהי $f \in L^1$, בהינתן $\mathcal{N} \subset \mathcal{A}$ σ -אלגברה, נגדיר את $\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$ להיות הפונקציה היחידה המדידה לפי \mathcal{N} עד-כדי שיוויון כמעט-מיד המקיימת לכל $G \in \mathcal{N}$

$$\int_G \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] d\mu = \int_G f d\mu$$

ונעיר בנוסף כי הקיום והיחידות של פונקציה זו ניתן על-ידי חישוב הנגזרת $\frac{d\mu_f}{d\mu}$ במרחב המדיד (X, \mathcal{N}) .

סעיף א'

נראה כי $\mathbb{E}[f \mid \text{inv}(T)]$ היא T -אינווריאנטית.

הוכחה: נגדיר

$$g := \mathbb{E}[f \mid \text{inv}(T)]$$

ונרצה להראות שכמעט-מיד מתקיים $g \circ T = g$.

g היא $\text{inv}(T)$ -מדידה לכל $B \subset \mathbb{R}$ מתקיים

$$\{x \mid g(x) \in B\} \in \text{inv}(T)$$

שכן קבוצות ב- $\text{inv}(T)$ הן T^{-1} -אינווריאנטיות, כלומר

$$\{x \mid g(Tx) \in B\} = T^{-1}\{x \mid g(x) \in B\} \in \text{inv}(T)$$

כלומר $g \circ T$ היא $\text{inv}(T)$ -מדידה.

תהי $G \in \text{inv}(T)$, מהיות T משמרת מידה

$$\int_G g \circ T d\mu = \int_{T^{-1}(G)} g d\mu = \int_G g d\mu = \int_G f d\mu$$

□

מהגדרת התוחלת המותנית ולכן $g \circ T = g$ כמעט-מיד. 0.

סעיף ב'

נניח כי T הפיכה וכי T^{-1} מדידה גם היא ונראה שכל N ממידה אפס מוכלת בקבוצה אינווריאנטית ממידה אפס.

הוכחה: עלינו להראות שאם $N \in \mathcal{A}$ מקיימת $\mu(N) = 0$ אז קיימת $I \in \mathcal{A}$ כך שמתקיים

$$N \subset I, \mu(I) = 0, T^{-1}(I) = I$$

נגדיר

$$T^k = \begin{cases} T \circ \dots \circ T & k > 0 \\ \text{id} & k = 0 \\ T^{-1} \circ \dots \circ T^{-1} & k < 0 \end{cases}$$

מהיות T ו- T^{-1} מדידות נובע שלכל $k \in \mathbb{Z}$, $T^k(N)$ היא קבוצה מדידה ומהיות \mathbb{Z} בת-מנייה

$$I = \bigcup_{k \in \mathbb{Z}} T^k(N) \in \mathcal{A}$$

מהיות T משמרת מידה, לכל $k \in \mathbb{Z}$

$$\mu(T^k(N)) = \mu(N) = 0$$

$$\mu(I) \leq \sum_{k \in \mathbb{Z}} \mu(T^k(N)) = 0 \implies \mu(I) = 0$$

ואכן I הוא T -אינווריאנטי, שכן

$$T^{-1}(I) = T^{-1}\left(\bigcup_{k \in \mathbb{Z}} T^k(N)\right) = \bigcup_{k \in \mathbb{Z}} T^{-1}(T^k(N)) = \bigcup_{k \in \mathbb{Z}} T^{k-1}(N)$$

אבל $\{k-1 \mid k \in \mathbb{Z}\} = \mathbb{Z}$ ולכן בפרט

$$T^{-1}(I) = \bigcup_{k \in \mathbb{Z}} T^k(N) = I$$

וקיבלנו ש- I הוא T -אינווריאנטי ולכן

$$N = T^0(N) \subset I$$

□

כנדרש.

סעיף ג'

נניח כי μ שלמה ותהיי $\overline{\text{inv}(T)}$ ההשלמה של $\text{inv}(T)$.

נמצא את הקבוצות שנמצאות בה.

הוכחה: קודם כל ההשלמה מוגדרת על-ידי

$$\overline{\text{inv}(T)} := \{A \in \mathcal{A} \mid \exists I \in \text{inv}(T), \mu(A \Delta I) = 0\}$$

תהיי $A \in \overline{\text{inv}(T)}$ ולכן יש $I \in \text{inv}(T)$ כך ש- $\mu(A \Delta I) = 0$, אבל T היא משמרת מידה ולכן

$$\mu(T^{-1}A \Delta T^{-1}I) = \mu(A \Delta I) = 0$$

אבל I הוא אינווריאנטי ולכן $T^{-1}I = I$ ולכן

$$\mu(A \Delta T^{-1}A) \leq \mu(A \Delta I) + \mu(I \Delta T^{-1}A) = 0$$

ולכן כל $A \in \overline{\text{inv}(T)}$ מקיים $\mu(A \Delta T^{-1}A) = 0$

אבל אם כך, אם נגדיר כמו בתרגיל 8

$$A_1 = A, \quad A_{n+1} = T^{-1}(A_n)$$

לכל $n \in \mathbb{N}$ נקבל

$$\mu(A_n \Delta A_{n+1}) = 0$$

ואם נגדיר

$$I_- := \liminf_{n \rightarrow \infty} A_n = \bigcup_{k \geq 1} \bigcap_{n \geq k} A_n, \quad I_+ := \limsup_{n \rightarrow \infty} A_n = \bigcap_{k \geq 1} \bigcup_{n \geq k} A_n$$

נקבל

$$T^{-1}(I_-) = I_-, \quad T^{-1}(I_+) = I_+$$

כלומר $I_-, I_+ \in \text{inv}(T)$ הם T -אינווריאנטיים ולכן

ומתקיים גם

$$\mu(A_n \Delta I_-) = \mu(A_n \Delta I_+) = 0$$

כלומר $A \in \overline{\text{inv}(T)}$, ולכן

$$\overline{\text{inv}(T)} = \{A \in \mathcal{A} \mid \mu(A \Delta T^{-1}A) = 0\}$$

□

שאלה 3

יהי (X, \mathcal{A}, μ) מרחב הסתברות ו- $\mathcal{N} \subset \mathcal{A}$ תת-סגלגברה.

סעיף א'

נשתכנע (נוכיח) כי $L^2(\mathcal{N}) \subset L^2(\mathcal{A})$ מוכל כתת-מרחב סגור ביחס לנורמת L^2 .
הוכחה: תהיינה $f, g \in L^2(\mathcal{N})$ ו- $a, b \in \mathbb{R}$ (או \mathbb{C} , לא משנה), אז $h = af + bg$ היא \mathcal{N} -מדידה ו- $\int |h|^2 < \infty$ ולכן $L^2(\mathcal{N}) \subset L^2(\mathcal{A})$.
בגלל ששני המרחבים מוגדרים על אותה הנורמה

$$\|f\|_2 = \left(\int_X |f|^2 d\mu \right)^{\frac{1}{2}}$$

אז יש לנו איזומטריה

$$\|f\|_{L^2(\mathcal{N})} = \|f\|_{L^2(\mathcal{A})}$$

בשביל הסגירות, תהיי $(f_n)_{n=1}^\infty \subseteq L^2(\mathcal{N})$ כך שמתקיים $f_n \rightarrow f \in L^2(\mathcal{A})$ ונראה ש- $f \in L^2(\mathcal{N})$.
בגלל שהתכנסות ב- L^2 גוררת התכנסות במידה, ולכן ממה שראינו יש לה תת-סדרה מתכנסת כמעט תמיד, כלומר $f_{n_k}(x) \rightarrow f(x)$ כמעט-תמיד וכל f_{n_k} היא \mathcal{N} -מדידה אבל ראינו שהתכנסות נקודתית כמעט-תמיד של \mathcal{N} -מדידות היא \mathcal{N} -מדידה ולכן f היא \mathcal{N} -מדידה.
אבל גם $f \in L^2(\mathcal{A})$ ולכן $\|f\|_2 < \infty$ ולכן $f \in L^2(\mathcal{N})$ ולכן קיבלנו את הסגירות. \square

סעיף ב'

נניח כי $f \in L^2(\mathcal{A})$ ו- $g \in L^2(\mathcal{N})$ חיוביות. נגדיר μ_{fg} ו- μ_f להיות מידות האינטגרציה כנגד f ו- fg .
נוכיח כי $\mu_{fg} \ll \mu_f$ וכן $\frac{d\mu_{fg}}{d\mu_f} = g$.
הוכחה: לכל $E \in \mathcal{A}$ נגדיר

$$\mu_f(E) := \int_E f d\mu, \quad \mu_{fg}(E) := \int_E fg d\mu$$

מאי-שיוויון קושי-שוורץ נקבל

$$\int |fg| d\mu \leq \|f\|_2 \|g\|_2 < \infty$$

אבל מכך ש- $f \in L^2(\mathcal{A})$ נובע כי $\int |f|^2 d\mu < \infty$ ובהתאם גם על g ולכן צד-ימין של אי-השיוויון סופי ולכן $\int |fg| d\mu < \infty$, כלומר $fg \in L^1(\mathcal{A})$ ו- μ_{fg}, μ_f מידות סופיות וחיוביות.
תהיי $E \in \mathcal{A}$ המקיימת

$$\mu_f(E) = \int_E f d\mu = 0$$

ומהיות f חיובית נובע כי $f \equiv 0$ כמעט תמיד על E ולכן

$$\mu_{fg}(E) = \int_E fg d\mu = 0$$

ולכן $\mu_{fg} \ll \mu_f$.
בשביל להוכיח כי $g = \frac{d\mu_{fg}}{d\mu_f}$ עלינו להראות שלכל $E \in \mathcal{A}$ מתקיים

$$\int_E g d\mu_f = \mu_{fg}(E)$$

ואכן

$$\int_E g d\mu_f = \int_E gf d\mu = \mu_{fg}(E)$$

\square

סעיף ג'

נסביר מדוע f, g הן למעשה ב- L^1 ונראה שמתקיים

$$\mathbb{E}[fg \mid \mathcal{N}] = g\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$$

הוכחה: נעשה את הטריק על f ובאופן זהה הוא גם על g : אנחנו יודעים ש- (X, \mathcal{A}, μ) הוא מרחב הסתברות ולכן $\mu(X) = 1$ ו- $f \in L^2(\mathcal{A})$ אז מאי-שיויון קושי-שוורץ

$$\int |f| d\mu \leq \left(\int |f|^2 d\mu \right)^{\frac{1}{2}} \left(\int 1^2 d\mu \right)^{\frac{1}{2}} = \|f\|_2 < \infty$$

אז $f \in L^1(\mathcal{A})$ ובאופן זהה גם עבור $g \in L^1(\mathcal{N})$. ראשית מהסעיף הקודם מהנימוק ש- $fg \in L^1(\mathcal{A})$ נובע כי $\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}], \mathbb{E}[fg \mid \mathcal{N}]$ הן בכלל מוגדרות היטב. נשים לב כי $\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$ היא \mathcal{N} -מדידה וב- $L^1(\mathcal{N})$ (ראינו). בשביל להראות את השיויון המבוקש מספיק להראות מהגדרת התוחלת המותנית שלכל $G \in \mathcal{N}$ מתקיים

$$\int_G \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] d\mu = \int_G fg d\mu$$

אז תהי $G \in \mathcal{N}$, מהיות $g1_G$ פונקציה \mathcal{N} -מדידה ואינטגרבילית, מכיוון שמתקיים

$$\int_G \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] d\mu = \int \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] 1_G d\mu$$

נקבל

$$\int_G g \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] d\mu = \int g \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] 1_G d\mu$$

וכן

$$\int_G fg d\mu = \int fg 1_G d\mu$$

אבל משמאל נקבל

$$\int g \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] 1_G d\mu = \int \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}] (g 1_G) d\mu = \int f (g 1_G) d\mu$$

כאשר המעבר האחרון נובע מהגדרת התוחלת המותנית שכן $g 1_G$ מדידה. אבל

$$\int f (g 1_G) d\mu = \int_G fg d\mu$$

כלומר לכל $G \in \mathcal{N}$ מיחדות התוחלת המותנית קיבלנו

$$\mathbb{E}[fg \mid \mathcal{N}] = g\mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$$

כנדרש.

□

סעיף ד'

בעזרת רדון-ניקודים עבור מידות מרוכבות ניתן להגדיר את התוחלת המותנית עבור פונקציות לא-דווקא חיוביות והוכחת הסעיף הקודם תהיה נכונה גם בלי להניח ש- f, g חיוביות (ההגדרה החדשה תרחיב לינארית את ההגדרה עבור פונקציות חיוביות).

נסיק כי לכל $f \in L^2(\mathcal{A})$ הפונקציה $\mathbb{E}_f = \mathbb{E}[f \mid \mathcal{N}]$ היא ההטלה האורתוגונלית של f על $L^2(\mathcal{N})$, כלומר לכל $g \in L^2(\mathcal{N})$ מתקיים

$$\langle f - \mathbb{E}_f, g \rangle = 0$$

כאשר $\langle \varphi, \psi \rangle = \int_X \varphi \psi d\mu$.

הוכחה: נגדיר מידה מורכבת על \mathcal{N} על-ידי

$$\nu(E) := \int_E f d\mu$$

מהיות $f \in L^2 \in L^1$ נקבל מכך שהמרחב מרחב הסתברות

$$|\nu(E)| \leq \int_E |f| d\mu \leq \|f\|_1 < \infty$$

מתקיים $\nu \ll \mu|_{\mathcal{N}}$ וממשפט רדון-ניקודים קיימת ויחידה $\mathbb{E}_f \in L^1(\mathcal{N})$ וכמובן \mathcal{N} -מדידה המקיימת

$$\nu(E) = \int_E \mathbb{E}_f d\mu$$

באופן זה נגדיר

$$\nu_g(E) := \int_E fg d\mu$$

ומהסעיף הקודם / באופן דומה נקבל

$$\mathbb{E}[fg \mid \mathcal{N}] = g\mathbb{E}(f \mid \mathcal{N})$$

נחשב מכפלה פנימית

$$\langle f - \mathbb{E}_f, g \rangle = \int_X (f - \mathbb{E}_f)g d\mu = \int fg d\mu - \int \mathbb{E}_f g d\mu$$

אבל g היא \mathcal{N} -מדידה ואינטגרלית ולכן

$$\int \mathbb{E}_f g d\mu = \int f d \dim \mu$$

ולכן

$$\langle f - \mathbb{E}_f, g \rangle = 0$$

במרחבי הילברט זה בידיוק אומר ש- \mathbb{E}_f זו ההטלה האורתוגונלית של f על $L^2(\mathcal{N})$.

□

שאלה 4

סעיף א'

נניח כי μ, ν מידון רדון על מרחב טופולוגי קומפקטי מקומי σ -קומפקטי.

הראו כי אם לכל U פתוחה מתקיים $\mu(U) = \nu(U)$ אז $\mu = \nu$.

הוכחה: יש לנו רגולריות פנימית שלכל U פתוחה מתקיים

$$\mu(U) = \sup\{\mu(K) \mid K \subset U, K \text{ קומפקטית}\}$$

$$\nu(U) = \sup\{\nu(K) \mid K \subset U, K \text{ קומפקטית}\}$$

תהי $K \subset X$ קומפקטית, אבל X האוסדרוף ולכן קבוצות קומפקטיות הן סגורות, כלומר

$$\mu(K) = \inf\{\mu(U) \mid U, K \subset U \text{ פתוחה}\}$$

מהנתון שלכל $\mu(U) = \nu(U)$ נובע כי

$$\mu(K) = \inf\{\mu(U) \mid K \subset U\} = \inf\{\nu(U) \mid K \subset U\} = \nu(K)$$

ולכן μ ו- ν מסכימות על קבוצות קומפקטיות.

מהיות X מרחב σ -קומפקטי נובע שכל קבוצה פתוחה יכולה להיכתב על-ידי איחוד בן-מנייה של קבוצות קומפקטיות ומהרגולריות הפנימית נקבל

$$\mu(U) = \sup\{\mu(K) \mid K \subset U, K \text{ קומפקטית}\}$$

אבל לכל K קומפקטי, $\mu(K) = \nu(K)$ ולכן $\mu(U) = \nu(U)$.

אז בפרט לכל A קבוצת בורל

$$\mu(A) = \inf\{\mu(U) \mid A \subset U, U \text{ פתוחה}\} = \inf\{\nu(U) \mid A \subset U, U \text{ פתוחה}\} = \nu(A)$$

□

כלומר $\nu = \mu$.

סעיף ב'

נניח כי $f: \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^n$ היא פונקציה דיפרנציאבילית עם גזרות חלקיות רציפות, חד-חד ערכית ועל ועם $\det(D_x f) \neq 0$.

נסמן ב- λ_f את $f_* \lambda$ כאשר λ מידת לבג.

נראה כי $f_* \lambda \ll \lambda$ ונחשב את גזרת רדון-ניקודים $\frac{df_* \lambda}{d\lambda}$.

הוכחה: נעזר בהנחייה ונחש את h :

$$h(y) := |\det Df^{-1}(y)|$$

כי לפי כל הנתונים f היא דיפאומורפיזם ולכן זה מוגדר היטב וקיים והנחה טובה למשפט החלפת משתנה, אז נגדיר

$$\mu_h(A) = \int_A h \, d\lambda$$

ואם נראה שמתקיים $\mu_h = f_* \lambda$ נקבל כי $f_* \lambda \ll \lambda$.

תהי $B \subseteq \mathbb{R}^n$ כדור פתוח, אז מדחיפה קדימה של המידה

$$f_* \lambda(B) = \lambda(f^{-1}(B))$$

אבל כמו שאמרנו f היא דיפאומורפיזם ולכן אם נפעיל את משפט החלפת משתנה על ההעתקה

$$f^{-1}: B \rightarrow f^{-1}(B)$$

נקבל

$$\lambda(f^{-1}(B)) = \int_B |\det Df^{-1}(y)| \, d\lambda = \int_B h \, d\lambda = \mu_h(B)$$

כלומר $f_* \lambda(B) = \mu_h(B)$ לכל כדור פתוח B .

אבל כל $U \subseteq \mathbb{R}^n$ פתוחה יכולה להיכתב בתור איחוד בן-מנייה זר של כדורים פתוחים ולכן מאדטיביות המידה

$$f_*\lambda(U) = f_*\lambda\left(\bigcup_{k=1}^{\infty} B_k\right) = \sum_{k=1}^{\infty} f_*\lambda(B_k) = \sum_{k=1}^{\infty} \mu_h(B_k) = \mu_h(U)$$

אז לכל U פתוחה

$$f_*\lambda(U) = \int_U h \, d\lambda$$

כלומר $f_*\lambda$ ו- μ_h מסכימות על קבוצות פתוחות ולכן הן מסכימות על קבוצות בורל, כלומר

$$f_*\lambda = h \, d\lambda$$

כלומר לכל $A \subset \mathbb{R}^n$ מדידה מתקיים

$$f_*\lambda(A) = \int_A h(x) \, d\lambda$$

אבל אם A ממידה אפס

$$\int_A h \, d\lambda = 0$$

לכל h שכן אינטגרציה היא ביחס למידה! אז

$$f_*\lambda(A) = 0 \implies f_*\lambda \ll \lambda$$

□